

26.9.2013

Vapo Oy
PL 22 (Yrjönkatu 42)
40101 Jyväskylä

MAJAVA-AAVAN TURVETUOTANTOALUEEN, SALLA, YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTISELOSTUS

Vapo Oy on toimittanut Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusselle (jäljempänä Lapin ELY-keskus, ELY-keskus) ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain, YVA-lain (468/1994 + muutokset) tarkoittaman ympäristövaikutusten arviointiselostuksen (jäljempänä arviointiselostus, YVA-selostus), joka koskee Majava-aavan turvetuotantoaluetta Sallan kunnassa.

Tämä lausunto on YVA-lain 9 §:n tarkoittama yhteysviranomaisen lausunto Majava-aavan turvetuotantoaluetta koskevasta YVA-selostuksesta. Lausunnossa esitellään Majava-aavan turvetuotantohanke ja arviointiselostus pääpiirteissään, selostuksesta annettujen lausuntojen mielipiteiden keskeiset kohdat sekä yhteysviranomaisen näkemykset arviointiselostuksesta ja YVA-menettelystä.

HANKETIEDOT JA YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIMENETTELY

Hanke Majava-aavan turvetuotantoalue, Salla

Hankkeesta vastaava Vapo Oy
PL 22 (Yrjönkatu 42)
40101 Jyväskylä

Yhteyshenkilö: Martti Patrikainen, (puh. 020 790 5621)
sähköpostiosoite: etunimi.sukunimi@vapo.fi

Hankkeesta vastaavan käyttämä konsultti

Ramboll Finland Oy
Kiviharjuntie 11
90220 Oulu

Yhteyshenkilö: Piia Sassi-Päkkilä, (puh. 040 132 1415)
sähköpostiosoite: etunimi.sukunimi@ramboll.fi

Yhteysviranomainen Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Hallituskatu 3 B
96100 ROVANIEMI

Yhteyshenkilö: Reino Kurkela (puh. 0295 037 399)
sähköpostiosoite: etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Ympäristövaikutusten arviointimenettely

Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (468/1994, muutettu 458/2006) tavoitteena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja yhtenäistä huomioon ottamista suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä samalla lisätä kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumisen mahdollisuuksia.

Turvetuotantohankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettelyn tarve määräytyy ympäristövaikutusten arvioinnista annetun asetuksen, YVA-asetuksen (713/2006) 6 §:n hankeluettelon kohdan 2 e) perusteella.

Ympäristövaikutusten arviointimenettely on kaksivaiheinen menettely. Ensimmäinen vaihe on arviointiohjelma (YVA-ohjelma), joka on hankkeesta vastaavan suunnitelma siitä, miten arviointi tullaan suorittamaan. Yhteysviranomaisen lausunnossa arviointiohjelmasta pyritään mm. ohjaamaan käynnistynyttä YVA-menettelyä sekä tarkastellaan arviointiohjelman asianmukaisuutta ja riittävyttä sekä otetaan kantaa menettelyjen yhteensovittamiseen.

Toisessa vaiheessa hankkeesta vastaava tekee arviointiohjelman ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon perusteella tarvittavat selvitykset ja arvioinnit hankkeen vaikutuksista ja laatii ympäristövaikutusten arviointiselostuksen (YVA-selostus). Yhteysviranomaisen antaa lausuntonsa myös arviointiselostuksesta ja sen riittävydestä. YVA-menettely päättyy yhteysviranomaisen antamaan lausuntoon.

Viranomaisilla ja niillä, joiden oloihin tai etuihin hanke saattaa vaikuttaa, sekä yhteisöillä ja säätiöillä, joiden toimialaa hankkeen vaikutukset saattavat koskea, on mahdollisuus antaa lausuntonsa ja esittää mielipiteensä sekä YVA-ohjelmasta että YVA-selostuksesta.

Hankkeen toteuttamista varten tarvittaviin lupahakemuksiin liitetään ympäristövaikutusten arviointiselostus ja yhteysviranomaisen siitä antama lausunto. Lupapäätöksestä on käytävä ilmi, miten arviointiselostus ja siitä annettu yhteysviranomaisen lausunto on otettu huomioon.

Hanke, sen sijainti sekä esitetyt vaihtoehdot

Vapo Oy suunnittelee turvetuotannon aloittamista Sallan kunnassa sijaitsevalla Majava-aavalla, joka sijaitsee noin 15 km pohjoiseen Sallan kuntakeskuksesta. Hankealueen kokonaispinta-ala on 368,5 hehtaaria, josta tuotantoon soveltuvan alueen pinta-ala on noin 320 hehtaaria. Hankealueiden kuivatusvesien purkureitti kulkee Majavaojan, Kivihaaranojen, Aatsinginjoen, Kuolajoen ja Tenniöjoen kautta edelleen Kemijokeen. Hankealueesta noin 80 % on ojitettua ja 20 % ojitamatonta suota. Tavoitteena on tuottaa energiaturvetta teollisuuden ja yhdyskuntien käyttöön. Arvioitu toiminta-aika on 20-30 vuotta.

Hankkeen YVA-menettely käynnistyi vuonna 2011. Menettelyn tarkoituksena on arvioida hankkeesta aiheutuvia ympäristövaikutuksia, vertailla hankevaihtoehtoja, löytää keinoja hankkeen haitallisten vaikutusten lieventämiseksi sekä edistää vuorovaikutusta sidosryhmien välillä.

ARVIOITAVAT VAIHTOEHDOT

Tarkasteltavana on kaksi toteutusvaihtoehtoa sekä YVA-menettelyssä annetun lain edellyttämä ns. nollavaihtoehto.

Vaihtoehto 0 (VE0); Hanketta ei toteuteta eli turvetuotantoa ei aloiteta Majava-aavan alueella lainkaan. Alue tulee säilymään nykyisellään.

Vaihtoehto 1 (VE1); Turvetuotantoalueen koko tuotettavine auma-alueineen on 228,6 ha. Vesienkäsittelymenetelmänä on ympärivuotinen pintavalutus.

Vaihtoehto 2 (VE2); Turvetuotantoalueen koko auma-alueineen on 244,7 ha. Vesienkäsittelymenetelmänä on ympärivuotinen kemiallinen käsittely.

ARVIOINTISELOSTUKSESTA TIEDOTTAMINEN

Vapo Oy on toimittanut 29.5.2013 Sallan kunnassa sijaitsevan Majava-aavan turvetuotantoaluetta koskevan ympäristövaikutusten arviointiselostuksen Lapin ELY-keskukselle.

Majava-aavan turvetuotantoaluetta koskeva ympäristövaikutusten arviointiselostus ja sitä koskeva kuulutus on asetettu virallisesti nähtäville Sallan kunnanvirastossa ja Lapin ELY-keskuksessa 12.6.2013 alkaen koko arviointimenettelyn ajaksi. Arviointiselostusta koskeva kuulutus on julkaistu Lapin Kansa –nimisessä lehdissä 12.6.2013 ja Koti-Lappi –nimisessä lehdessä 13.6.2013. Virallinen nähtävilläoloaika oli 12.6.-12.8.2013, jonka aikana lausunnot ja mielipiteet tuli toimittaa ELY-keskukseen.

Arviointiselostukseen on voinut tutustua myös Sallan kunnankirjastossa sekä internetissä www.ymparisto.fi. >Alueellista ympäristötietoa > Lappi > Ympäristönsuojelu > Ympäristövaikutusten arviointi YVA ja SOVA > Vireillä olevat YVA-menettelyt > Luonnonvarojen otto ja käsittely > Majava-aavan turvetuotantoalue, Salla

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on pyytänyt lausuntoa arviointiselostuksesta Sallan kunnanhallitukselta; kunnan ympäristönsuojelu-, terveydensuojelu-, sosiaali- ja maankäyttöasioita käsittelevältä lautakunnalta tai viranhaltijalta, Lapin liitolta, Lapin aluehallintovirastolta, Museovirastolta, Metsähallituksen Luontopalveluilta, Paliskuntain yhdistykseltä, Sallan paliskunnalta, Sallan riistanhoitoyhdistykseltä, Yli-Kemin kalastusalueelta, Kemijärven kalastusalueelta, Lapin luonnonsuojelupiiri ry:ltä, Pro Kutsa ry:ltä ja Lapin lintutieteellinen yhdistys ry:ltä.

YLEISÖTILAISUUS

Hankkeesta on järjestetty yleisötilaisuus 19.6.2013 Sallan kunnan valtuustosalissa. Yleisötilaisuudesta ilmoitettiin kuulutuksessa. Tilaisuuteen osallistui 23 henkilöä.

LAUSUNNOT JA MIELIPITEET

Lausuntoja on annettu yhteensä 8 kpl. Mielipiteitä ei annettu yhtään.

Lausunnot**1. Sallan kunta, ympäristönsuojelu**

Turvetuotanto ajoittuu kesän poutajaksoihin, jolloin asukkaat ja lomalaiset viettävät aikaa ulkona, kuivaavat pyykkiä, marjastavat, pitävät ikkunoita auki jne. Tällöin melu ja pöly koettaneen epämiellyttäväksi elämänlaatua huonontavaksi.

Selostuksessa on esitetty suoja puuston jättämistä, jolla vähennetään asumuksille koituvaa haittaa. Suunnitelmassa tulisi olla varasuunnitelma poikkeusoloja varten. Suojapuusto voi kaatua esim. kovan myrskyn johdosta.

Turvepölyn vaikutusta puutarhakasvien, luonnonmarjojen, sienien yms. käytön turvallisuuteen ei ole otettu kantaa. Turpeen nostohan tuottaa runsaasti hiilidioksidikaasuja ja muita päästöjä (rikkidioksidia, typen oksideja, tuhkaa, raskasmetalleja).

2. Lapin aluehallintovirasto

Lapin aluehallintovirasto katsoo, että hankkeen vaikutukset ihmisten terveyteen (melu- ja pölypäästöt ja toimenpiteet näiden vähentämiseksi), viihtyvyyteen ja elinoloihin on arviointiselostuksessa esitetty riittävän laajasti, joten aluehallintovirastolla ei ole huomauttamista arviointiselostuksesta.

3. Lapin liitto

Suunnitellut turvetuotantoalueet sijaitsevat Itä-Lapin maakuntakaavan alueella. Maakuntakaavassa alueet ovat maa- ja metsätalousvaltaista aluetta (M 4517). Poroaavan läheisyydessä sijaitsee maa-seudun kehittämisen kohdealue (mk 8009).

Lapin liiton virasto on antanut lausunnon Majava-aavan ja Poroaavan turvetuotantoalueiden ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta. Lausunnossa on kiinnitetty huomiota mm. valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tunnistamiseen ja niiden esittämiseen sekä turvealueiden vaikutuksiin alue- ja yhdyskuntarakenteeseen. Lausunnossa esitetyt huomiot on riittävällä tavalla otettu huomioon ympäristövaikutusten arviointiselostuksissa.

Lapin liiton virasto pitää Vapo Oy:n Majava-aavan ja Poroaavan turvetuotantoalueita koskevia ympäristövaikutusten arviointiselostuksia maakunnan suunnittelun näkökulmasta riittävinä.

4. Museovirasto

Majava-aavan hankealueesta (368,5 ha) noin 80 % on ojittua ja 20 % ojittamatonta suota. Poroaavan hankealueesta (259,5 ha) noin 85 % ojittua ja 15 % ojittamatonta. Alueilla ei ole rakennettua ympäristöä eivätkä ne ole arvokkaaksi luokiteltua maisema-aluetta. Tuotantoalueet tulevat muuttamaan läheisille vaaroille ja virkistysreiteille avautuvia maimia.

Museovirastolla ei ole huomautettavaa Majava-aavan eikä Poroaavan turvetuotantoalueiden ympäristövaikutusten arviointiselostuksiin. Arkeologisen kulttuuriperinnön suojelun osalta lausunnonantaja on Lapin maakuntamuseo.

5. Paliskuntain yhdistys

Turvetuotantoalueet sijoittuvat kokonaisuudessaan Sallan paliskunnan alueelle. Sallan paliskunnan suurin sallittu eloporoluku on 5 300 ja poronhoitajia oli 132 poronhoitovuonna 2011-2012. Porotalous on merkittävä elinkeino Sallan kunnassa. Alueen poronhoito perustuu luonnolaitumien ja porojen luontaisen laidunkierron ympärivuotiseen hyödyntämiseen. Turvetuotantoon suunnitellut alueet ovat paliskunnan kesälaitumia ja vasoma-alueita. Yhteensä tuhansia poroja käyttää alueita näinä aikoina. Turvetuotanto tulee aiheuttamaan merkittäviä vaikutuksia alueen poronhoidolle.

Poronhoitolaki ja valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Poronhoitolaki (848/1990) (PHL) on erityislaki, joka tulee ottaa huomioon poronhoitoalueella toimittaessa. Poronhoitolaki turvaa elinkeinon aseman ja säättää poronhoidolle pysyväksi oikeudeksi tarkoitetun (HE244/89), vapaan laidunnusoikeuden: ”Poronhoitoa saadaan tässä laissa säädetyin rajoituksin harjoittaa poronhoitoalueella maan omistustai hallintaoikeudesta riippumatta.” (PHL 3§). Poronhoitolaissa (53 §) säädetään myös että ”suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa.” Neuvotteluista määrätään myös Itä-Lapin maakuntakaavan koko maakuntakaava-alueita koskevissa yleismääräyksissä.

Poronhoitolain ja muun lainsäädännön lisäksi poroelinkeinoja turvataan myös valtioneuvoston päätöksellä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista. ”Luonto- ja kulttuuriympäristöinä erityiset aluekokonaisuudet” –luvun yleistavoitteissa todetaan: ”Poronhoitoalueella turvataan poronhoidon alueidenkäytölliset edellytykset.” Myös Itä-Lapin maakuntakaavassa sanotaan kaavan yleismääräyksissä: ”Porotalouden sekä muiden luontaiselinkeinojen toiminta- ja kehittämisedellytykset on tur-

vattava. Metsätaloutta, turvetuotantoa, matkailutoimintoja ja loma-asutusta suunniteltaessa on otettava huomioon porotaloudelle tärkeät alueet.” MRL:n mukaan alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista.

Poroelinkeinoon kohdistuvia vaikutuksia

Paliskunnan alueelle tuleva turvetuotanto aiheuttaa erilaisia haittoja ja menetyksiä poroelinkeinoille, sillä ne sijoittuvat tärkeille toiminta-alueille. Majava-aavan ja Poroaavan alueet ovat kesälaitumia, joiden ravintoresurssi menetetään turvetuotannon myötä. Majava-aapa ja Poroaapa ovat rauhallisia ja sulavat päiville aikaisin, sen vuoksi ne ovat myös vasoma-alueita. Turvetuotannon myötä vasonta siirtyy muualle.

Porot todennäköisesti hakeutuvat turvesoille keskikesällä räkkäaikana, sillä ne ovat tottuneet käyttämään alueita ja räkän aiheuttaman haitan välttämisen tarve ylittää häiriöstä johtuvan välttämiskäyttäytymisen. Turvetuotantoalueiden ojat ovat tyypillisesti jyrkkäreunaisia ja niin syviä, etteivät poron jalat yllä pohjaan. Lisäksi pohja on upottava ja lietteinen, ja kylmä vesi kangistaa etenkin pienen vasan nopeasti. Tällöin on todennäköistä, että varsinkin vasa hukkuu ojiin. Turvetuotantoalueilla tapahtuvat porotuhot kohdistuvat tiettyjen poronomistajien porokarjoihin, jotka perinteisesti laiduntavat alueilla. Myös turvetuotannon aiheuttama liikenteen lisääntyminen tulee todennäköisesti aiheuttamaan suoria vahinkoja porotaloudelle. Porokolarien määrä alueella tulee kasvamaan. Tyypillisesti porokolarit tapahtuvat marras-tammikuussa ja raskaan liikenteen osuus on niissä huomattava. Tutkimusten mukaan raskaan liikenteen osuus liikennekuolemista on kaksinkertainen niiden liikennesuoritteeseen nähden. Turvetta tullaan ajamaan rekoilla soilta pääasiassa lämmityskaudella ja ajoreitit ovat tieosuuksilla, joiden kautta porot liikkuvat tähän vuodenaikaan. On paliskuntia, joissa turverekat aiheuttavat suurimman osan liikennevahingoista. Turvetuotantoalueiden on eteläisissä paliskunnissa huomattu vaikuttaneen vasojen teuraspainoihin: porovaatimet makaava alueilla päivien ajan räkkäsuojassa sen sijaan että hankkisivat ravintoa itselleen ja vasalleen. Vasat yrittävät turhaan pukkia emiään syömään, että saisivat itse maitoa. Teurastusaikana nämä vasat ovat pienempiä kuin muiden alueiden vasat.

Molempien suunnittelualueiden vieressä sijaitsee paliskunnan aktiivisessa käytössä olevat erotusaidat. Niiden käyttö voi vaikeutua turvetuotannon aiheuttaman estevaikutuksen ja häiriön vuoksi. Toisaalta vaikutusta on pyritty lieventämään suunnittelussa. Mikäli aitoja ei voida käyttää, joudutaan toiminta siirtämään muualle. Tämä aiheuttaa kustannuksia paliskunnalle. Majava-aavalle suunnitellun turvetuotantoalueen vieressä sijaitsee paliskunnan osakkaan talvitarha. Turvetuotanto tulee vaikeuttamaan myös tätä toimintaa ja aiheuttamaan mahdollisia vahinkoja perheen poroille.

Turvetuotantoon liittyy uhka porojen laidunnusoikeuden pysyvistä menetyksestä turvetuotantoalueiden poroelinkeinolle sopimattomassa jälkikäytössä. Suot ovat yksi tärkeimmistä luontotyypeistä poronhoitoalueella. Ne ovat merkittäviä kesälaitumia ja vasoma-alueita. On nähtävissä, että nyt tutkittavat Majava-aavan ja Poroaavan turvetuotantoalueet ovat vain alkua laajamittaisemmalle turpeen nostolle paikkakunnalla. Turvetuotantoalueiden jälkikäyttöä tulee ohjata niin, ettei siitä aiheudu paliskunnalle uusia kustannuksia, kuten aitaamisvelvollisuutta (esim. viljelykset). Paliskunta tulee ottaa mukaan alueiden jälkikäytön suunnitteluun.

Turvetuotanto tulee aiheuttamaan merkittäviä vaikutuksia Sallan paliskunnan poroelinkeinoon toimintaympäristöön ja toimintaan. Mikäli tuotanto alkaa, VAPO Oy:n tulee kompensoida poroelinkeinoon aiheuttamansa haitat ja menetykset täysimääräisesti.

Ympäristövaikutusten arviointi Poroaavan ja Majava-aavan turvetuotantohankkeissa

Sallan paliskunnan poronhoitoa on kuvattu YVA-selostuksissa laajemmin kuin YVA-ohjelmassa. Alueiden merkitystä suhteessa muuhun paliskuntaan on selvitetty lausuntojen pohjalta ja paliskuntaa haastatellen. Selvityksessä on käytetty apuna Paliskuntain yhdistyksen julkaisemaa opasta poronhoidon huomioimiseen maankäyttöhankkeissa (www.paliskunnat.fi/poroyva). Poroelinkeinoon kohdistuvat vaikutukset on arvioitu melko laajasti käyttäen tilastoja ja porokolarien osalta myös karttatarkastelua. Arvioinnissa on kuitenkin joitakin puutteita, esimerkiksi karttatarkasteluita olisi voinut olla enemmän: miten turvetuotantoalueet sijoittuvat paliskunnan alueelle, missä ovat laidunalueet tai tärkeimmät poronhoidon rakenteet suhteessa tuotantoalueisiin tai miten Poroaavan viereistä erotusaitaa käytetään nykyisin (nuolet mistä porot tuodaan aitaan, ja kuvaus miten aidan käyttö suunnitellaan turvattavan). YVA-selostuksessa on kuvattu useita hankkeiden aiheuttamien vaikutusten lieventämiskeinoja, kuten ojien luiskaamiset, rumpusillat sekä kuljetusreitit ja tilan jättäminen Poroaavan läheiselle erotusaidalle. VAPO on arviointiselostusten mukaan valmis korvaamaan kustannukset, mikäli tuotantoalueiden läheiset erotusaidat joudutaan siirtämään muualle. Tämä on positiivista.

YVA-menettelyn osallistaminen ja tiedotus vaikuttaa arviointiselostuksen mukaan riittävältä: Sallan paliskunnalta on pyydetty lausunto arviointiselostuksesta ja paliskunnan edustajia on kutsuttu seurantaryhmään. Lisäksi VAPO:n ja konsultin edustajat ovat vierailleet erotusaidalla poronhoitotöiden aikana katsomassa, miten työt käytännössä toimivat. Tilaisuudessa on yhdessä pohdittu erotusaidan käytettävyyden säilyttämistä.

Vaikka haittojen lieventämistä on jo mietitty, Sallan paliskunta on edelleen huolissaan mahdollisista vahingoista turvetuotantoalueella, sillä po-

romiehet ovat kiireisiä vasanleikossa ja heinänteossa, kun tuotantoalueilla on vaarallisin aika. Vahinkojen estäminen tuotantoalueita aitaamalla olisi paras keino. Mikäli vahinkoja tästä huolimatta tapahtuu, VAPO Oy:n tulee korvata ojiin hukkuneet porot täysimääräisesti, esimerkiksi liikennevahinkokorvausten mukaisesti.

Paliskuntain yhdistys ehdottaa, että paliskunnan ja VAPO Oy:n välille tehtäisiin sopimus alueiden käytöstä tarvittaessa poronhoitotoissa turvetuotannon aikana, sekä vahinkojen estämisestä ja kompensoinnista. Yhteydenpito osapuolten välillä on välttämätöntä. Etenkin mikäli vahinkoja tapahtuu, niistä tulee aina tiedottaa paliskuntaa. Yhteistyön ja sopimuksen toteutumisen seurannan kautta tulee seurattua myös turvetuotannon aiheuttamia vaikutuksia poronhoidolle. Seurantatiedon saaminen mahdollisia poronhoitoalueelle tulevia muita hankkeita, niiden suunnittelua ja vaikutusten arviointia varten olisi erittäin tärkeää.

Merkittävä kysymys on myös turvetuotantoalueiden jälkikäyttö. Se tulee ottaa osaksi turvetuotannon luvitusta.

Turvetuotanto tulee aiheuttamaan merkittäviä vaikutuksia poroelinkeinolle Sallan paliskunnassa. Haittoja ja menetyksiä tulee estää aktiivisesti ja mikäli niitä aiheutuu, tulee ne korvata poroelinkeinolle täysimääräisesti.

Paliskunnan kanssa tulee tehdä sopimus yhteistyöstä ja haittojen lieventämisestä ja kompensoinnista.

Paliskuntain yhdistys korostaa myös poronhoitolain mukaista neuvotteluvollisuutta turvetuotannon sijoituessa valtion maille ja toimivan toimijoiden välisen vuoropuhelun tärkeyttä vaikutusten minimoinnissa ja seurannassa. Mikäli toiminta aloitetaan, VAPO Oy:n, turvetuotantoalueilla toimivan urakoitsijan ja Sallan paliskunnan välille tulee kehittää toimiva yhteydenpitojärjestelmä.

6. Sallan paliskunta

Turvetuotantoalueet sijoittuvat kokonaisuudessaan Sallan paliskunnan alueelle. Sallan paliskunnan suurin sallittu eloporoluku on 5 300 ja poronmistajia oli 132 poronhoitovuonna 2011-2012. Paliskunnan poronhoito tukeutuu vahvasti luonnonlaitumien käyttöön. Turvetuotantoon suunnitellut alueet ovat vasoma-alueita sekä kesälaitumia. Yhteensä tuhansia poroja vasoo tai laiduntaa alueilla tai kulkee niiden kautta.

Poronhoitolaki

Poronhoitolaki (848/1990) (PHL) on erityislaki, joka tulee aina ottaa huomioon poronhoito-alueella toimittaessa. Poronhoitolaki turvaa elinkeinon aseman ja säättää poronhoidolle pysyväksi tarkoitetun (HE244/89) vapaan laidunnusoikeuden, eli oikeuden porolle ottaa ravintonsa luonnosta: ”Poronhoitoa saadaan tässä laissa säädetyin rajoituksin harjoittaa poronhoitoalueella maan omistus- tai hallintaoikeudesta

riippumatta.” (PHL 3§). Poronhoitolaissa (53 §) säädetään myös, että ”suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa.” Hyvä neuvottelukäytäntö ei tarkoita pelkkää kuulemistä vaan vuorovaikutteisia neuvotteluita, joissa on todellinen vaikutusmahdollisuus. Neuvotteluita tulee jatkaa niin kauan, että asiat saadaan sovittua.

Itä-Lapin maakuntakaavan koko maakuntakaavan koskeissa määräyksissä todetaan: ”Porotalouden sekä muiden luontaiselinkeinojen toiminta- ja kehittämisedellytykset on turvattava. Metsätaloutta, turvetuotantoa, matkailutoimintoja ja loma-asutusta suunniteltaessa on otettava huomioon porotaloudelle tärkeät alueet. Suunniteltaessa valtion maita koskevia, poronhoidonharjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa.”

Turvetuotannon vaikutuksia ja niiden lieventämiskeinoja

Turvetuotanto tulee vaikuttamaan eri tavoin paliskunnan toimintaan. Siitä aiheutuu menetyksiä poronhoitajille ja haittoja paliskunnan poronhoidolle.

Laidunten menetys

Suunnitellut Majava-aavan ja Poroaavan turvetuotantoalueet sijoittuvat paliskunnan keskeisille toiminta-alueille. Ne ovat sekä vasoma-alueita että kesälaitumia. Yhteensä alueilla vasoo, laiduntaa ja niiden kautta kulkee tuhansia paliskunnan poroja. Turvetuotannon vuoksi paliskunta menettää suoraan kesälaidunresurssejaan, kun porojen kesäravintonaan käyttämä kasvillisuus poistetaan.

Laidunnuksen muutos

Tutkimusten mukaan porovaatimet vasoineen ovat etenkin kevättalvella, vasonta-aikana ja alkukesällä erityisen herkkiä ihmistoiminnan aiheuttamalle häiriölle. Mikäli turvetuotannon aiheuttama melu ja liikenne ym. häiritsevät poroja, ja/tai muodostavat esteen niiden kululle, siirtyvät porot rauhallisimmille alueille. Porot voivat myös ohjautua kyliin, eli pelloille ja pihapiireihin. Tämä aiheuttaa lisätyötä ja työkustannuksia poronhoitajille, kun porot pitää ohjata kylistä ja pelloilta pois, sekä ristiriitoja maanviljelijöiden ja poronhoitajien välille.

Laidunkierron muuttuminen aiheuttaa laidunten epätasaista kulumista. Tänä päivänä suurin osa teuraista on vasoja, eli niiden määrä ja kunto määräävät porotalouden tuoton. Mikäli laitumet kuluvat, tai porot kerääntyvät ylisuuriin tokkiin turvesoille esim. räkkäaikana, on vasaprosentin ja teuraspainojen lasku kiristyvän ravintokilpailun myötä mahdollista. Näin on tutkimuksen mukaan käynyt esimerkiksi Rovajärven ampuma-alueella ja eteläisten paliskuntien poromiehet ovat myös raportoi-

neet laihoista vasoista niissä tokissa, jotka viettävät aikaansa turvesoil-la: vaatimet makaavat räkkäsuojassa ja unohtavat syödä, jolloin maito ehtyy ja vasat jäävät heikoiksi. Toisaalta myös talviruokintakulut lisääntyvät, jos porot ovat huonokuntoisia tai ne joudutaan ottamaan ruokintaan aiemmin. Kaikki edellä mainitut seikat vaikuttavat suoraan elinkeinon kannattavuuteen.

Porojen ja promiesten turvallisuus alueella

Porot ovat keskikesällä räkkäa aikana vähemmän herkkiä ihmistoiminnan aiheuttamalle häiriölle, ja voivat etsiä räkkäsuojaa avoimilta, tuulisilta turvesoilta. Tällöin on todennäköistä, että poroja hukkuu turvetuotantoalueiden ojiin, jotka ovat tyypillisesti syviä, jyrkkäreunaisia, pehmeäpohjaisia, ja joiden kylmä vesi kangistaa etenkin pienen vasan nopeasti. Aikuisenkaan poron jalat eivät välttämättä ylety liejun läpi pohjaan ojan laskupäässä.

Paliskunta on huolissaan porojen turvallisuudesta. Keskikesän, jolloin porot todennäköisesti tulevat oleskelemaan tuotantoalueilla, on kiireistä aikaa vasanleikon ja heinänteon vuoksi eikä poronhoitajilla ole aikaa kiertää satojen hehtaarien laajuisia turvetuotantoalueita ja kymmeniä kilometrejä ojanvarsia hätistelläkseen poroja pois ja estääkseen/todetakseen vahinkoja. Ojiin tippuneita poroja ei voi havaita tuotantoalueen reunalta vaan jokainen oja on käytävä läpi.

Myös turvetuotannon aiheuttama liikenteen lisääntyminen tulee aiheuttamaan suoria vahinkoja porotaloudelle, sen myötä porokolarien määrä alueella kasvaa. Suhteessa liikennesuoritteeseen raskas liikenne aiheuttaa kaksinkertaisen määrän vahinkoja verrattuna henkilöautoliikenteeseen. Turvetta tullaan ajamaan pääasiassa lämmityskaudella mm. alkutalvella eli aikana, jolloin porokolaririski on muutenkin suurimmillaan. Turverekkojen ajoreitit sijoittuvat tieosuuksille, joilla porot liikkuvat siirtessään syys- ja talvilaitumille. YVA-selostuksen mukaan raskaan liikenteen osuus nelin-kuusinkertaisiksi paikallisteillä 19486 ja 19489. Porokolarien määrä voi kasvaa samassa suhteessa.

Turvetuotantoalueilla ja liikenteessä tapahtuvat porovahingot kohdistuvat tiettyjen alueella porojaan laiduntavien poronostajien porokarjoihin. Tämä lisää menetysten merkitystä, sillä se vaikuttaa suoraan näiden perheiden toimeentuloon alentuneena teurastulona.

VAPO Oy tulee ympäristöluvassa velvoittaa huomioimaan toiminnassaan porojen liikkuminen ja oleskelu alueella. Poronhoidon kannalta turvealueiden aitaaminen olisi paras vaihtoehto ennaltaehkäistä vahinkoja. Aitaamisen on tapahduttava VAPO Oy:n kustannuksella. Tuotantoaluetta ympäröivien ojien ja alueella sijaitsevien sarkaojien profiiliin tulee olla loiva. Ojiin tulee toteuttaa riittävä määrä luiskauksia (muutamana kymmenen metrin välein), jotta porot pääsevät ojista pois. Kanaviin tarvitaan myös riittävä määrä ylikulkusiltaja, joita porot

voivat käyttää, ja jotta poronhoitajien turvallisuus poronhoitotoissa taataan.

Mikäli vahinkoja tapahtuu, ne on korvattava, sillä kyse on yksityisestä omaisuudesta ja turvetuotanto tulee alueelle, missä poroilla on vapaa laidunnusoikeus. Mikäli vahinkoja tapahtuu, niistä on tiedotettava aina paliskunnalle. Yhteydenpito osapuolten välillä on välttämätöntä.

Porotalouden infrastruktuuri ja poronhoitotyöt

Sekä Majava-aavan että Poroaavan välittömässä läheisyydessä sijaitsee paliskunnan aktiivisessa käytössä olevat erotusaidat. Poroaavan kaakkoiskulmalle sijoittuva Vallovaaran erotusaita on peruskorjattu muutama vuosi sitten. Erotusaidat perustetaan perinteisesti sinne, mihin porot kerääntyvät ja kulkevat helposti luonnostaan. Turvetuotanto vaikeuttaa porojen kuljettamista aitoihin. Alueet joudutaan kiertämään tai mikäli se ei ole mahdollista, rakenteita joudutaan muuttamaan tai siirtämään. Turvetuotantoalueilla tapahtuvasta toiminnasta aiheutuva melu voi häiritä kuljetettavaa tokkaa, sillä kuljettaminen on herkkää häiriöille ja pienikin liike tai melu tokan edessä johtaa sen hajoamiseen (porot viedään yleensä vastatuuleen). Mikäli porot ohjautuvat turvetuotantoalueelle, niitä on vaikeampi kuljettaa ja ojat ja kanavat aiheuttavat turvallisuusriskin poroille ja poromiehille. Mikäli turvetuotantoalueilta johdettavien vesien purkukanavat ovat syviä ja jyrkkäreunaisia, voi porojen kuljettaminen niiden suunnasta estyä kokonaan turvallisuusriskin vuoksi. Paliskunnalle voi aiheutua lisätyötä ja kustannuksia myös rakennelmien (aitojen, siulojen tms.) siirtämisestä tai uusien rakentamisesta.

VAPO Oy on yhteistyössä Sallan paliskunnan kanssa varannut reitin porojen kuljettamista varten Poroaavan turvetuotantoalueen läpi Vallovaaran erotusaitaan. Lisäksi tuotantoalueen reunaa on siirretty kauemmas erotusaidasta. Tämä on hyvä ja todennäköisesti mahdollistaa porojen kuljettamisen erotusaitaan. Tämän lisäksi voi olla tarpeen keskeyttää melua aiheuttavat työt, mikäli sellaisia vielä lokakuussa on, kuljetusreitien läheisyydessä porojen kuljettamisen ajaksi (noin tunti).

Aivan Majava-aavalle suunnitellun turvetuotantoalueen vieressä sijaitsee Sallan paliskunnan osakkaan laaja talvitarha-alue. Porot löysätään aidasta vasomaan ja kesälaitumille huhtikuussa juuri siltä kulmalta, mihin turvetuotanto sijoittuu. Mikäli tämä ei enää turvetuotannon vuoksi onnistu, porot joudutaan päästämään toiseen suuntaan, eli maantielle. Tästä aiheutuu liikennevahinkoja ja lisätyötä, mikäli porot joudutaan viemään kauemmas. Poroja on myös talviruokittu turvetuotantoon suunnitellulla alueella. Alueen käyttö jatkossa on epävarmaa.

Turvetuotantoalueen jälkikäyttö

Paliskunnalle on ehdottoman tärkeää, että alueen käyttö poronhoidossa on mahdollista tuotannon loputtua. Tämä tarkoittaisi esim. alueen met-

sittämistä tai soistamista. Viljelyskäytössä alue on pysyvästi pois poronhoidon käytöstä ja alueelle muodostuu paliskunnalle vahinkojen estämisvelvollisuus mahdollisesti aitaamalla. Paliskunta tulee ottaa mukaan alueiden jälkikäytön suunnitteluun.

Edellä mainituista todennäköisistä, merkittävistä haitoista johtuen Sallan paliskunta vastustaa turvetuotannon sijoittamista alueelleen. Mikäli toiminta aloitetaan, tulee siitä aiheutuvat haitat ja menetykset, kuten lisätyöt, laidunten menetykset ja vahinkoporot korvata täysimääräisinä, ja haittoja lieventää aktiivisesti (mm. aitaaminen). Paliskunta tulee ottaa mukaan suunnittelemaan toimintaa (mm. turvallisuuskysymykset, tiedottaminen) ja alueiden jälkikäyttöä.

YVA-selostukset ja YVA-menettely yleensä

Sallan paliskunnan edustaja on osallistunut Majava-aavan ja Poroaavan ympäristövaikutusten arviointimenettelyiden yhteiseen seurantaryhmään. Paliskunnalta on myös pyydetty lausunnot menettelyn eri vaiheissa. Paliskunnan poronhoitajien kanssa on lisäksi keskusteltu vaikutuksista ja niiden lieventämiskeinoista erillisessä tapaamisessa.

YVA-selostuksessa poroelinkeinon nykytilaa on kuvattu YVA-ohjelmaa huomattavasti laajemmin. Myös poronhoitoon kohdistuvia vaikutuksia on arvioitu melko monipuolisesti. Arvioinnissa on selvitetty alueiden merkitystä poroelinkeinolle sekä toiminnan vaikutuksia porolaitumiin, porojen laidunten käyttöön, poronhoitotoimintaan ja sen rakenteisiin. Myös liikennevahinkoja ja muita mahdollisia vahinkoja alueella on kuvattu. Myös yhteisvaikutuksia muiden suunniteltujen alueiden kanssa on arvioitu hiukan. Suunniteltujen turvetuotantoalueiden yhteispinta-alan vertaaminen paliskunnan pinta-alaan ei kuitenkaan kerro mitään tuotannon vaikutuksista. Sijoituessaan tärkeille laidunalueille ja toiminta-alueille vaikutus on merkittävä, oli sen pinta-ala mikä tahansa. YVA-selostuksessa on myös kuvattu useita hankkeiden aiheuttamien vaikutusten lieventämiskeinoja.

Vaikka haittojen lieventämistä on jo mietitty, Sallan paliskunta katsoo, että paliskunnan ja VAPO Oy:n välille **tulee tehdä sopimus** alueiden ja teiden käytöstä tarvittaessa poronhoitotöissä turvetuotannon aikana, sekä vahinkojen estämisestä ja kompensoinnista. Lisäksi tulee sopia yhteydenpidosta tuotannon aikana. Yhteistyön ja sopimuksen toteutumisen seurannan kautta tulee seurattua myös turvetuotannon aiheuttamia vaikutuksia poronhoidolle. Seurantatiedon saaminen mahdollisia poronhoitoalueelle tulevia muita hankkeita varten olisi tärkeää. Paliskunnalle/yksittäisille poronhoitajille ei saa aiheutua mitään kustannuksia ja ylimääräistä työtä. Mikäli vahinkoja, kustannuksia tai ylimääräistä työtä toiminnasta aiheutuu, on VAPO:n korvattava ne käypien kulukorvaustaksojen ja poron arvon mukaan.

VAPO:n tulee huomioida myös muiden kuin nyt YVA-menettelyn piirissä olevien turvetuotantoalueiden vaikutukset poronhoitoon. Ne ovat yksittäisinä alueina pinta-alaltaan sen verran pieniä, ettei niistä vaadita YVA-menettelyä, mutta ne kuitenkin vaikuttavat paliskunnan poronhoitoon todennäköisesti yhtä paljon kuin suuremmatkin alueet. Esimerkiksi Laukkuaapa sijaitsee alueella, mihin päästetään useita satoja poroja keväällä vasomaan tai aidasta jo vasoneita poroja vasojensa kanssa. Eri puolille paliskuntaa sijoituessaan pienemmätkin turvetuotantoalueet lisäävät työtä paliskunnalle.

Paliskunta vastustaa turvetuotantoa sen poroelinkeinolle aiheuttamien merkittävien vaikutusten vuoksi.

Sallan paliskunta katsoo, että turvetuotannon aiheuttamia vahinkoja tulee estää tuotantoalueita aitaamalla. Turvetuotannosta suoraan ja välillisesti aiheutuvat haitat ja vahingot paliskunnan toiminnalle (laidunten menetykset, lisätyö) ja yksityisten elinkeinon harjoittajien omaisuudelle (hukkuneet porot) tulee korvata täysimääräisesti. Toimenpiteet toiminnan haittojen minimoimiseksi ja seurannaksi tulee ottaa osaksi lupaehtoja.

Turvetuotantoalueen jälkikäyttö ei saa olla sellaista erityiskäyttöä, josta voi aiheutua poronhoidolle esimerkiksi aitaamisvelvollisuus. Myös toimenpiteet toiminnan päättymisen jälkeen tulee ottaa osaksi lupaehtoja.

Sallan paliskunnalle tulee turvata ajankohtaisen tiedon saanti. Paliskunta ehdottaa toistuvaa yhteydenpitoa osapuolten, eli VAPO Oy:n, urakoitsijoiden ja paliskunnan välille mahdollisten ongelmien ratkaisemiseksi ja vahinkojen minimoimiseksi.

7. Pelkosenniemen-Savukosken ktt:n ky/ Koillis-Lapin ympäristöterveydenhuolto

Ympäristöterveydenhuollon näkökulmasta keskeisimpiä huomioitavia asioita ovat melu, pöly ja turvetuotannon vaikutukset alueen talousvesiin.

Pohjavesialueet ja talousvesikaivot

YVA-selostuksen mukaan turvetuotantoalueen välittömässä läheisyydessä ei ole luokiteltuja pohjavesialueita. Alueen ympäristössä on 19 talousvesikaivoa. 14 kaivosta on vuonna 2012 otettu vesinäytteitä ja kaivojen tilaa selvitetään lisää vuonna 2013 tehtävillä mittauksilla ja näytteenotoilla. Lisäksi tuotantoalueen lähialueella sijaitsevista kaivoista on tekeillä erillisselvitys. Talouskaivojen veden laatuun ja määrään turvetuotannolla ei YVA-selostuksessa arvioida olevan vaikutusta.

Ympäristövaikutusten seurantaohjelmaehdotuksessa on suunniteltu tuotantoalueen itäpuolisten rengaskaivojen veden pinnan korkeuden ja pohjavedenlaadun seuraamista harvakseltaan. Kyseisten kaivojen seuranta tulee olla säännöllistä. Myös muiden vaikutusalueella olevien talousvesikaivojen veden laatua ja määrää tulee seurata säännöllisesti.

Pöly

Turvetuotannon pölypäästöt muodostuvat pääasiassa tuotannon ja lastauksen aikaisesta turpeen pölyämisestä. Tutkimusten mukaan pölystä aiheutuva viihtyvyyshaitta ulottuu avoimessa maastossa noin 500 m:n etäisyydelle. Majava-aavalla lähimmät asuinkiinteistöt (9 kpl) ovat noin 400-500 m:n päässä tuotantoalueesta. YVA-selostuksessa kuitenkin arvioidaan, että pölyvaikutus lähikiinteistöihin jää vähäiseksi mm. vallitsevista tuulensuunnista ja metsäisestä suojavyöhykkeestä johtuen.

Pölyvaikutusten vähentämiseksi turpeen tuotanto ja lastaus on ajoitettava tuulen suunta ja voimakkuus huomioiden siten, että tuotantoalueesta leviää mahdollisimman vähän pölyä ympäristöön ja lähimpiin kiinteistöihin. Turvetuotanto tulee keskeyttää, mikäli pölystä aiheutuu haittaa lähikiinteistöille. Tarvittaessa on toiminnanharjoittajan mitattava tuotantokaudella aiheutuvan pölyn määrä lähimmillä kiinteistöillä.

Melu

Melua, jota aiheuttavat työkoneet turvekentillä, kuormaus ja raskas kuljetuskalusto, syntyy tuotantopäivinä (30-50 vrk touko-syyskuussa) ympärivuorokautisesti. YVA-selostuksen mukaan on arvioitu, että tuotanto ei aiheuta ohjearvot ylittävää meluvaikutusta lähialueen kiinteistöille mm. maastonmuodoista ja metsäisestä suojavyöhykkeestä johtuen.

Meluvaikutusta pystytään vähentämään laite- ja työmenetelmävalinnoin sekä töiden ajoituksella esimerkiksi tekemällä meluisimmat työvaiheet päiväsaikaan. Toiminnanharjoittajan tulee tarkkailla melutasoja säännöllisin melumittauksin lähikiinteistöillä.

Perusteet: Terveystensuojelulaki 763/1994, Terveystensuojeluasetus 1280/1994

YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO

Ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain tavoitteena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja yhtenäistä huomioon ottamista suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä samalla lisätä kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia.

Arviointiselostuksessa on selvitetty Vapo Oy:n Majava-aavan turvetuotantohankkeen ympäristövaikutuksia. Yhteysviranomaisen lausunnossa tarkastellaan, onko arviointiselostuksessa esitetyt vaikutukset käsitelty YVA-lain ja -asetuksen sekä arviointiohjelman ja siitä annetun yhteysviranomaisen lausunnon mukaisesti.

Ottaen huomioon arviointiselostuksesta annetut lausunnot ja mielipiteet Lapin ELY-keskus esittää yhteysviranomaisena seuraavaa.

Hankekuvaus

Arviointiselostuksessa on esitetty selkeästi Majava-aavan turvetuotantoalueen sijainti, hankkeesta vastaava ja suunniteltu toiminta. Hankkeen tarkoituksiksi ja perusteluksi esitetään alueellisen energiahuoltovarmuuden turvaaminen. Majava-aavan turvetuotantoalue vastaa lisääntyneeseen turpeen kysyntään, korvaa lähivuosina tuotannosta poistettavia alueita ja turvaa osaltaan polttoturvetoimitusten riittävyttä Itä-Lapin energiahuollossa.

Yhteysviranomaisen katsoo, että hankkeesta vastaava on arviointiselostuksessa perustellut hanketta liiketaloudellisilla ja toiminnallisilla näkemyksillä. Yhteysviranomaisen katsoo, että hankkeen tarkoituksesta ja sen perusteluista on esitetty ympäristövaikutusten arvioinnin kannalta riittävä selvitys.

Hankekokonaisuuden määrittelyssä on otettu huomioon eri toteutusvaihtoehtojen edellyttämä maankäyttötarve ja tarvittavat toimenpiteet. Tiedot hankkeen laajuudesta on esitetty myös karttapiirroksin.

Arviointiselostuksessa on tarkasteltu hankkeen kunnostus-, tuotanto- ja jälkikäyttövaiheita. Hankkeesta on esitetty yleisellä tasolla vesienkäsittelyrakenteiden ja tuotantomenetelmien kuvaukset. Arviointiselostuksessa ei ole esitetty yksityiskohtaista hankesuunnitelmaa eikä vesiensuojelurakenteiden suunnitelmia eikä tarkempia selvityksiä pintavalutukseen tai kemialliseen puhdistukseen tarkoitetusta alueesta, sen mitoituksesta ja toimivuuden arvioinnista, mikä osaltaan heikentää arviointia.

Mikäli hanke etenee lupavaiheeseen, ympäristölupahakemuksessa on esitettävä yksityiskohtainen hankesuunnitelma mukaan lukien suunnitelma vesiensuojelurakenteista suunnitelmapiirroksineen ja mitoitus-tietoineen.

Muut luvat ja hankkeen aikataulu sekä hankkeen liittyminen muihin suunnitelmiin

Arviointiselostuksessa on esitetty riittävän hyvin hankkeen liittymistä muihin hankkeisiin ja suunnitelmiin ja niiden merkitystä hankkeelle. Arviointiselostuksessa on myös esitetty hankkeen toteuttamisen edellyttämät mahdolliset eri viranomaisten luvat ja päätökset.

Hankkeen YVA-menettelyn aikataulu on esitetty selostuksessa kaaviona. Selostuksessa on arvioitu riittävällä tarkkuudella ympäristöluvan hakemisen ajankohtaa sekä hankkeen kuntoonpanovaihetta, tuotantovaihetta ja jälkihoidon ajankohtaa.

Hankevaihtoehtojen käsittely

Hankkeen nollavaihtoehtona (VE0) on tarkasteltu hankkeen toteuttamatta jättämistä. Nollavaihtoehto toimii vertailukohtana toteutusvaihtoehdolle ympäristövaikutuksia arvioitaessa. Varsinaisia toteutusvaihtoehtoja on kaksi (VE1 ja VE2), jotka poikkeavat toisistaan erilaisten vesiensuojeluratkaisujen suhteen. VE1:ssä puhdistusmenetelmänä on ympärivuotinen pintavalutuskenttä ja VE2:ssa ympärivuotinen kemikalointi. Kuivatusvesien johtamisreitti on molemmissa vaihtoehdoissa Majavaoja-Kivihaaranjoki-Aatsinginjoki-Kuolajoki-Tenniöjoki-Kemijoki.

Vaihtoehtojen tarkastelua on tarkistettu arviointiohjelmasta annetun yhteysviranomaisen lausunnon pohjalta. Yhteysviranomaisen esittämien pinta-alallisesti erilaisia vaihtoehtoja ei ole lähdetty tarkastelemaan, koska jo suunnittelun alkuvaiheessa mahdolliset ympäristövaikutukset herkkiin kohteisiin (kuten asutus, vesistöt) on haluttu rajata mahdollisimman vähäisiksi. Tuotantoalueen raja on tarkentunut ja pinta-ala on pienentynyt noin 40 ha arviointiohjelmassa esitetystä mm. asutuksen ja peltoalueen suojavaikkeen sekä tuotantoalueen läpi kulkevan Majava-ojan suojavaikkeen vuoksi.

Yhteysviranomaisen arviointiohjelmassa esittämää yhdistelmävaihtoehtoa, jossa sulanmaan aikana olisi käytössä kemiallinen käsittely ja talvella pintavalutuskenttä, ei ole tarkasteltu. Hankkeesta vastaava on perusteluksi esittänyt, että Majava-aavalla voidaan toteuttaa riittävä pintavalutuskenttä, joten yhdistelmävaihtoehto ei ole perusteltu hankkeen tässä vaiheessa.

Yhteysviranomaisen edellytti arviointiohjelmasta antamassaan lausunnossa, että alueen jälkikäyttöä tulee myös tarkastella realistisin vaihtoehdoin ja niiden vaikutuksia. Jälkikäyttömuotojen tarkastelu on eräs keskeinen osa hankkeen koko elinkaaren tarkastelua. Arviointiselostuksessa (s. 34) todetaan, että realistista jälkikäyttöä on mietitty mm. seurantaryhmän palaverissa. Myös eri potentiaalisten jälkikäyttövaihtoehtojen vaikutuksia on tarkasteltu.

Vaikutukset ja niiden selvittäminen

Yleistä

YVA-lain vaatimusten mukaisesti arviointiselostuksessa on käsitelty hankkeen välittömiä ja välillisiä vaikutuksia ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen, maaperään, vesiin, ilmaan, ilmastoon kasvillisuuteen, eliöihin ja luonnon monimuotoisuuteen, yhdyskuntarakenteeseen, rakennuksiin, maisemaan, kulttuuriperintöön ja luonnonvarojen hyödyntämiseen sekä edellä mainittujen tekijöiden keskinäisiin vuorovaikutussuhteisiin.

Hankkeen merkittävimmät ympäristövaikutukset muodostuvat suon luonnontilan muutoksesta, turvetuotantoalueen kuivatuksesta aiheutuvista vesistövaikutuksista sekä tuotantotoiminnasta ja turpeen kuljettamisesta aiheutuvista pöly- ja meluvaikutuksista sekä liikenteen aiheuttamista onnettomuusriskeistä.

Vaikutusarvioinnin perustana on ympäristön nykytilan kuvaus. Turvetuotannolla on vaikutuksia lähiympäristöön eniten vesistö- ja ilmakehän kautta. Vaikutukset kohdentuvat suo- ja vesiluontoon sekä lajistoon, virkistyskäyttöön, alapuolisten vesistöjen veden laatuun ja virtauksiin, pohjavesiin sekä asumisviihtyvyyteen. Lisäksi arvioitiin turvetuotannon ottamisesta aiheutuvia ilmastovaikutuksia sekä vaikutuksia porotaloudelle.

Ympäristövaikutusten arviointi on tehty pääasiassa asiantuntija-arvioina käyttäen hyväksi jo tehtyjä tutkimuksia ja selvityksiä sekä tarvittavilta osin on tehty uusia selvityksiä. Arviointimenetelmät on kuvattu kunkin arvioitavan tekijän kohdalla. Kunkin arvioitavan tekijän kohdalla on myös esitetty vaihtoehtojen vertailu. Selostuksessa on myös koottu taulukkomuotoon sanallinen yhteenveto vaikutusten arvioinnista vaihtoehdoin. Maastossa tehtyjen arviointien tekijät ja heidän asiantuntemus on esitetty kussakin raportissa, jotka ovat arviointiselostuksen liitteinä.

Seuraavassa tarkastellaan esitettyjä vaikutuksia arviointitekijöittäin ja esitetään yhteysviranomaisen kannanotto arvioinnin riittävyteen.

Pintavedet

Arviointiselostuksessa on arvioitu eri vaihtoehtojen vaikutuksia hydrologiaan ja tulvariskeihin. Laskennallisesti turvetuotanto lisää jonkin verran Majavaojan ja Kivihaaranjoen virtaamaa.

YVA-selostuksessa on otettu hyvin huomioon turvetuotannosta vesiympäristöön kohdistuvat paineet. Hankealueen pintavesien nykytilan kuvaus on tehty huolella olemassa olevaan tietoon ja vedenlaatua koskeviin lisäselvityksiin perustuen. Vuonna 2013 toteutettavien, ohjelmavaiheessa lisäselvityksiksi vaadittujen biologisten selvitysten tuloksia ei vielä YVA-selostusta laadittaessa ollut saatavilla. Kyseiset tulokset tulee käsi-

tellä ympäristölupaa haettaessa, mikäli hanketta tullaan viemään eteenpäin.

Vedenlaadun selvitysten perusteella hankealueen alapuolisten Kivihaaranjoen ja Aatsinkijoen vedenlaatu on hyvä. Hankealueella sijaitsevat Majavalampi ja Majavaoja ovat kokonaisfosforipitoisuudeltaan reheviä ja saattavat kärsiä ainakin ajoittain rehevyshaitoista. Syksyllä 2013 julkaistettavan tarkistetun vesien ekologisen tilan luokituksen mukaan Kivihaaranjoen ja Aatsinkijoen tila on vedenlaadun ja nykyisten ihmistoiminnan aiheuttamien paineiden (ojitusintensiiviteetti) perusteella hyvä. Aatsinkijoen alapuolisten Kuolajoen ja Tenniöjoen tila taas on biologisen ja vesikemiallisen aineiston perusteella erinomainen. Majavalammen ja Majavaojen ekologista tilaa ei ole vesimuodostumien pienen koon takia luokiteltu.

YVA-ohjelmassa mainittiin, että eri vesiensuojelumenetelmät tullaan sisällyttämään eri toteutusvaihtoehtojen tarkasteluun ympäristövaikutusten arvioinnin selostusta laadittaessa (vaihtoehto 1: ympärivuotinen pintavalutus ja vaihtoehto 2: kemiallinen käsittely). Siksi vesiensuojelutoimien esittely oli ohjelmavaiheessa hyvin yleisluonteinen. Mitenkään seikkaperäisesti ei pintavalutuksen ja kemiallisen käsittelyn toteutusta kuvata YVA-selostuksessakaan. Vesistövaikutuksiltaan pintavalutukseen perustuva, kiintoainetta tehokkaammin pidättävä vaihtoehto 1 on suositeltavampi, sillä yleensä juuri turvetuotannon kiintoainekuormitus aiheuttaa eniten ongelmia niin ekologisen tilan kuin virkistyskäytönkin suhteen.

Tuotantoalueen muoto on kuitenkin pintavalutukselle varsin haastava, sillä Majavaoja kulkee tuotantoalueen läpi. Lohkoilta kertyvät vedet on nähtävästi tarkoitus ohjata pumppaamalla Majavaojan länsipuolella sijaitsevalle pintavalutuskentälle. Vaikka pintavalutuskenttä sinällään täyttää kooltaan ja ominaisuuksiltaan sille asetetut suositukset, tulee teknistä toteutusta kuvata tarkemmin ympäristölupaa haettaessa. Eritoten pumppujen ja laskeutusaltaiden mitoituksessa ja toteutuksessa tulee kiinnittää huomiota poikkeuksellisiin hydrologisiin olosuhteisiin varautumiseen (esimerkkinä 2012 syystulvat), jotta ylivuodoilta ja niiden aiheuttamilta kiintoainepiikeiltä säästyään.

Kokonaisuutena YVA-selostus täyttää pintavesien osalta ympäristövaikutusten arvioinnille asetetut vaatimukset, joskin vesiensuojelurakenteiden ominaisuudet sekä kuormitusarvioiden perusteet vaativat jatkossa yksityiskohtaisempaa tarkastelua.

Kalasto ja kalastus

Turvetuotannon kalastovaikutuksia on arvioitu vedenlaatuvaikutusten avulla. Taustatietoina kalastovaikutusten arvioinnissa on käytetty Kemijoen kalatalousvelvoitteiden tarkkailutuloksia (Keski- ja Ylä-Kemijoen sivujokien kalatalousselvitykset vuosina 1989-2004, Huhtala&Rautiainen, 2006 ja Kemijoen jokialueen kalatalousvelvoitteen tarkkailutulokset vuo-

sina 2005-2009, Autti ym. 2011). Lisää tietoa kalastuksesta hankittiin kyselyillä ja haastatteluilla sekä seurantaryhmäpalavereissa esille tulleista asioista.

Yhteysviranomaisen toteaa, että vaikutusalueen kalastosta ja kalastuksesta on esitetty pääosin riittävät tiedot ympäristölupakäsittelyä varten.

Jokihelmisimpukka

YVA-ohjelmaa koskevassa yhteysviranomaisen lausunnossa edellytettiin lisäselvitystä hankkeen vaikutusalueella mahdollisesti sijaitsevista jokihelmisimpukkapopulaatioista. Maastoinventointi on kuitenkin jätetty tekemättä asiantuntijalausuntoon vedoten. Asiantuntijalausunto jokihelmisimpukan epätodennäköisestä esiintymisestä Sallan joissa on ristiriidassa historiallisten ja nykyisten levinneisyystietojen kanssa (kirjallisuustiedot Kuolajoelta, havainnot Tenniöjoen valuma-alueelta). Kuten selostuksessa todetaan, vedenlaadullista estettä raakun esiintymiselle Majava-aavan alapuolisilla jokialueilla ei ole, eikä jokihelmisimpukan puuttumisesta alueella ole varmuutta. Siksi potentiaaliset esiintymisalueet ja –habitaatit tulee inventoida.

Maa- ja kallioperä

Arviointiselostuksessa on esitetty, että turvetuotannosta ei ole vaikutuksia alueen kallioperään. Merkittävin vaikutus maaperään on turvekerroksen poistaminen. Majava-aavan alueella ei esiinny mustaluiskealueita tai happamia sulfaattimaita, joten turve voitaneen ottaa pohjia myöten.

Yhteysviranomaisella ei ole huomauttamista maa- ja kallioperään kohdistuvaan vaikutusarviointiin.

Pohjavedet

Arviointiselostuksessa on todettu, että Majava-aavan välittömässä läheisyydessä ei ole luokiteltuja pohjavesialueita. Hankealueen läheisyydessä olevista talousvesikaivoista ja –lähteistä tullaan tekemään erillisselvitys.

Alueen lähteet ovat pieniä ja niissä ei ole merkittäviä pohjaveden ylivirtaamia. Lähteillä ei ole alueellista merkitystä vedenhankinnalle.

Yhteysviranomaisella ei ole huomauttamista pohjavesiin ja vedenhankintaan kohdistuvaan vaikutusarviointiin.

Maankäyttö ja lähiasutus

Hankealueen nykyinen maankäyttö on selvitetty karttatarkasteluin, ilmakuvien ja maastokäyntien ja asukaskyselyn perusteella. Hankealueen sijoittumista on tarkasteltu maakuntakaavan ja peruskartan tasolla. Lisäksi hankkeen suhdetta valtakunnallisiin alueiden käyttötavoitteisiin on arvioitu. Asutuksen tarkastelu on ulotettu myös purkuvesistön varteen.

Majava-aavan turvetuotantoalue sijaitsee Itä-Lapin maakuntakaavan alueella. Maakuntakaavassa alue on maa- ja metsätalousvaltaista aluetta (M 4517). Majava-aavan turvetuotantoalueen eteläpuolella sijaitsee ek1-merkinnällä osoitettu Palo-Vaadinselän alue, jossa on todettua tai todennäköistä malmi- ja mineraalivarantoa.

Majava-aavan lähin asutus on sijoittunut paikallisteiden 19861 ja 19859 varteen. Yhdeksän kiinteistöä sijoittuu alle 500 m:n etäisyydelle hankealueesta ja 12 kiinteistöä 500-1000 m:n etäisyydellä hankealueesta. Kuivatusvesien purkureitillä lähin loma-asunto sijaitsee Majavaojan rannalla, noin 2 km:n etäisyydellä hankealueesta. Kivihaaranjoen rannoilla on kaksi loma-asuntoa, Aatsinkijoen rannoilla kolme loma-asuntoa. Kuolajoen varrella sijaitsee Saijan kylä.

Yhteysviranomaisen katsoo, että YVA-selostuksessa on riittävällä tavalla kiinnitetty huomiota mm. valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tunnistamiseen ja niiden esittämiseen sekä turvealueiden vaikutuksiin alue- ja yhdyskuntarakenteeseen.

Maisema ja kulttuuriympäristö

Arviointiselostuksessa todetaan, että hankkeen maisemavaikutuksia on arvioitu karttojen, kasvillisuusselvitysten valokuvien ja maastokäyntien avulla. Vaikutuksia kulttuuriympäristöön on arvioitu museoviraston muinaisjäännösrekisteritietojen pohjalta sekä ympäristöhallinnon OIVA-tietopalvelun avulla.

Arviointiselostuksen mukaan hankkeen toteuttaminen muuttaa maisemaa suoalueella. Luonnon suo- ja metsämaisema muuttuu avoimeksi tuotantokentäksi, jotka eivät kuitenkaan maisemassa avaudu asuin ympäristöön. Talvisessa maisemassa tuotantoalueiden maisemakuva ei ole niin hallitseva ja maisemavaikutuksen muutosta ei samalla tavalla tiedosta kuin kesämaisemassa.

Toteutusvaihtoehdot poikkeavat toisistaan maisemavaikutusten osalta vain vähän. Tuotantoalueen ympärillä on pääosin suo- ja metsävaltaista aluetta. Hankealue ei näy paikallistielle eikä myöskään tien varrella sijaitsevaan asutukseen. Turvetuotannon aloittaminen Majava-aavalla muuttaa läheisille vaaroille ja avautuvaa maisemaa.

Tuotannon päättymisen jälkeen alue siirtyy muuhun käyttöön, jolloin maisemassa tapahtuu jälleen uusi muutos. Jälkihoidossa maisema saattaa jopa palautua hyvin lähelle nykytilaa.

Hankkeella ei ole vaikutuksia kulttuuriperintö- ja muinaismuistokohteisiin.

Yhteysviranomaisen katsoo, että selostuksessa on riittävästi arvioitu hankkeen vaikutukset maisemaan, kulttuuriperintöön ja muinaismuistoihin.

Liikenne

Majava-aapa sijaitsee Sallan kunnan Varpuselän kylän eteläpuolella noin 13 km Sallan taajamasta pohjoiseen. Turve kuljetetaan maantien 82 kautta Rovaniemen tai Sallan suuntaan.

Liikenteen turvallisuusvaikutusten selvittämiseen on käytetty TARVA-ohjelman ja tierekisteritiedon lisäksi koululiitujärjestelmää. Menetelmä soveltuu hyvin hankkeen liikenneturvallisuusvaikutusten arvioimiseen. Sen avulla pystytään määrittämään tieosuuksien keskinäinen järjestys vaarallisuuden suhteen. Myös turvetuotantohankkeiden yhteisvaikutukset liikenteen osalta on selvitetty hyvin.

Arviointiselostuksessa on esitetty, että paikallistien 19847 ja maantien 82 liittymän havaittavuutta on liikenneturvallisuussyistä syytä parantaa sivusuunnan tulppasaarekkeella.

Yhteysviranomaisen katsoo, että hankkeen liikennevaikutukset on riittävästi selvitetty. Haittojen lieventämismahdollisuuksia on esitelty yleisluontoisesti ja keskeisimmät keinot liikenneturvallisuuden parantamiseksi on tunnistettu.

Ilman laatu

Turvetuotannon aiheuttamia pölypäästöjä ja niiden leviämistä on arvioitu muille turvetuotantoalueille tehtyjen pölymittausten ja –tutkimusten perusteella.

Turvetuotannon ilmapäästöt muodostuvat tuotannon ja lastauksen aikaisesta turpeen pölyamisestä sekä tuotannon ja kuljetuksen aiheuttamista pakokaasupäästöistä. Tuotannossa muodostuvaan pölyyn ja pölyn leviämiseen vaikuttavat turpeen maatuneisuusaste, kosteus, tuotantomenetelmä sekä sääoloista erityisesti tuulen nopeus. Tuotantoalueita on pyritty sijoittamaan ja rajaamaan siten, että mahdolliset pölyvaikutukset herkkiin kohteisiin (asutus, vesistöt) jäävät vähäisiksi.

Tuotantoalueen keskellä sijaitsee Majavalampi, jonka ympärille jätetään suojapuusto.

Yhteysviranomaisen katsoo, että YVA-selostuksessa vaikutukset ilman laatuun on selvitetty riittävällä tavalla.

Melu

Melu on ääntä, jonka ihminen kokee epämiellyttävänä tai viihtyvyyttä häiritsevänä tai joka muulla tavoin on ihmisen terveydelle tai hänen muulle hyvinvoinnille haitallista. Turvetuotantoalueella melua syntyy työkoneista ja turpeen kuormauksesta. Melu ei ole jatkuvaa, koska tuotantopäiviä on vuodessa noin 30 - 50. Tuotantokoneiden lisäksi melua aiheuttaa raskas kuljetuskalusto. Turvetuotannon kaikkein meluisimpia työvaiheita ovat kentän kunnostusvaihe ja palaturpeen nosto.

Tuotantoaluetta ympäröi metsäinen suoympäristö. Lähin asutus on tuotantoalueen luoteispuolella 400 m:n etäisyydellä. Tuotantoalueen ja asutuksen väliin on jätetty melua vaimentava, n. 50 m leveä metsäinen suo-javyöhyke.

Arviointiselostuksen mukaan vaihtoehtoilla 1 ja 2 ei ole valtioneuvoston ohjearvoja ylittävää meluvaikutusta lähialueen asuinkiinteistöille. Turvekuljetuksista aiheutuva vuorokautinen melutaso ei ylitä ohjearvoja. Alueen itäpuolisella tieosuudella vuorokautinen liikenne kasvaa 30 %, joten lisääntynyt tieliikenne siellä voidaan kokea meluahaitaksi.

Yhteysviranomainen katsoo, että YVA-selostuksessa hankkeen meluvai-
kutukset on selvitetty riittävällä tavalla.

Ilmasto

Suot ovat luonnontilassa hiiltä sitovia ekosysteemejä. Majava-aavan hankealueen ilmastovaikutuksen laskennassa on käytetty yksinkertaistettua mallia ja esitettyjä laskennallisia päästöarvoja. Tarkastelu on tehty kolmessa vaiheessa: alueen nykytilassa, tuotantovaiheessa ja jälkikäytössä. Lisäksi turpeen poltosta aiheutuvia kasvihuonekaasupäästöjä on arvioitu.

Laskennan mukaan suoalueen vuosittainen hiilidioksidipäästö vaihtoehtodossa 1 on noin 6043 t eli 2,5 –kertainen nykytilanteeseen verrattuna ja vaihtoehtodossa 2 hiilidioksidipäästöt ovat 258 t suuremmat.

Yhteysviranomainen katsoo, että YVA-selostuksessa on riittävällä tavalla arvioitu hankkeen vaikutuksia ilmastoon.

Suojelualueet

Joutsenaapa – Kaita-aapa Natura-alue (FI1301404), joka on suojeltu sekä lintudirektiivin (SPA) että luontodirektiivin (SCI) mukaisina suojelualueina, sijoittuu noin 4,8 km pohjois-koilliseen. Alue kuuluu myös soidensuojeluohjelmaan ja on kansainvälisesti arvokas linnustoalue (IBA-alue). Suunnitellusta hankkeesta ei kohdistu merkittävästi heikentäviä vaikutuksia Natura-alueen eteläosiin sijoittuville luontodirektiivin liitteen I luontotyyppille aapasoille ja aapasoilla esiintyville uhanalaisen vaarantuneen lettosaran esiintymille. Myöskään hankkeesta ei kohdistu merkittävästi heikentäviä vaikutuksia Aatsinkijokivarren luontotyypeille eikä kasvi- ja lintulajistolle. Alueen linnustoon ei kohdistu myöskään merkittävästi heikentäviä vaikutuksia suunnitellulta hankealueelta. Termusaa-
van Natura-alue (FI1301405) on suojeltu luontodirektiivin mukaisena SCI luontotyyppialueena ja sijoittuu noin 3,8 km etelä-lounaaseen.

Natura-tarveharkintaa voidaan pitää asianmukaisesti laadittuna ja riittävänä eikä varsinaista luonnonsuojelulain 65 §:n mukaista Natura-arviointia tarvitse laatia.

Kasvillisuus ja luonnonsuojelulliset arvot

Alueella ei ole luonnontilaisena säilyneitä uhanalaisia suoluontotyyppiä, joihin hanke voisi vaikuttaa.

Hankealueen eteläosan lähteikköalueella esiintyy uhanalaista vaarantunutta (VU) kiiltosirppisammalta ja silmälläpidettävää (NT), alueellisesti uhanalaista (RT) sirppihuurreammalta. Uhanalainen vaarantunut (VU) röyhysara esiintyy useina tuppaina Majava-ojan varressa hankealueen pohjoisosassa.

Hankkeen toteutuessa häviää hankealueen etelä- ja koillisosassa sijaitsevat kolmen uhanalaisen lajin havaintopaikat. Alueella esiintyy myös Suomen kansainvälisten vastuulajien (pohjanraikasammal, kurjenraikasammal, kuultoraikasammal, pohjanrimpirahasammal, pohjansirppisammal ja kiiltosirppisammal) kasvupaikkoja.

Arviointiselostuksessa suoluontotyypit, muuttumat ja turvekankaat sekä kasvilajisto on riittävällä tavalla selvitetty. Esitettyjä vaikutuksia kasvillisuuteen, luontotyyppiin ja luonnon monimuotoisuuteen voidaan pitää oikeana.

Eläimistö

Viitasammakkoselvityksen mukaan lajia ei ole havaittu tuotantoalueella hyvissä selvitysolosuhteissa tehdyissä koiraiden reviiriääntelyyn perustuvissa selvityksissä.

Vuoden 2011 linnustoselvitykset tehtiin suunnitellulla turvetuotantoalueella. Vuoden 2012 linnustoselvityksessä erityistä huomiota kiinnitettiin suunnitellun tuotantoalueen ulkopuolelle, noin 700 m:n levyisen suojavyöhykkeen linnustoon selvitysalan ollessa 330 ha. Selvitykset on tehty kartoituslaskentamenetelmää soveltaen siten, että molempina kesinä käyntikertoja oli kaksi. Vuonna 2011 havaittiin tuotantoalueella 27 pesivää lintulajia ja vuoden 2012 selvitysalueella havaittiin 34 pesivää lintulajia, joista 11 lajia on suojelullisesti huomionarvoisia. Varsinaisista suolintulajeista alueella havaittiin keltävästäräkki, liro, valkoviklo, riekko ja kurki. Suunnitellulla turvetuotantoalueella ja suojavyöhykkeellä pesivät pohjansirkku ja keltävästäräkki ja alueella ruokaillut sinisuohaukka ovat uhanalaisia vaarantuneita (VU) lajeja. Silmälläpidettäviä lajeja ovat riekko, teeri ja metso, joiden pesiminen tuotantoalueella jäi varmistamatta.

Lintudirektiivin liitteen I lajeista joutsenelle, teerelle, metsolle, pyylle ja lirolle sekä Suomen vastuulajeista joutsenelle, metsähanhelle, sinisuohaukalle, teerelle, metsolle, lirolle ja valkoviklolle elinympäristönmuutos on haitallinen. Lähialueella on kuitenkin laajoja aapasuo- ja metsäalueita, jotka soveltuvat em. lajien elinympäristövaatimuksiin. Majava-aavan tuotantoalue ja lähiympäristön suojavyöhyke ei ole selvitysten mukaan linnustollisesti erityisen arvokas.

Yhteysviranomaisen katsoo, että hankealueen linnusto on selvitetty kahtena kesänä kahteen kertaan asianmukaisilla menetelmillä, joten selvitys on riittävä.

Sosiaaliset vaikutukset (elinolot, viihtyvyys, virkistys) ja vaikutukset ihmisten terveyteen

Sosiaalisilla vaikutuksilla tarkoitetaan hankkeen ihmiseen, yhteisöön tai yhteiskuntaan kohdistuvia vaikutuksia, jotka aiheuttavat muutoksia ihmisten hyvinvoinnissa tai hyvinvoinnin jakautumisessa.

Ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen suoraan tai välillisesti kohdistuvia vaikutuksia voivat olla mm. hankkeen aiheuttamat muutokset:

- asumisviihtyvyydessä (päästöt, melu, maisema)
- alueen virkistyskäytössä ja harrastusmahdollisuuksissa
- ihmisten huolissa ja peloissa, tulevaisuuden näkymissä
- yhteisöllisyydessä
- kiinteistöjen arvoissa
- alueen palveluissa, elinkeinoelämässä, työllisyydessä

Ihmisiin kohdistuvat vaikutukset arvioitiin YVA-menettelyn aikana käydyn vuoropuhelun ja arviointiohjelmasta saatujen lausuntojen ja mielipiteiden perusteella. Tietoa lähiasukkaiden näkemyksistä hankkeeseen liittyen saatiin lähialueen asukkaille suunnatulla kyselyllä sekä yleisötilaisuudessa esitetyistä puheenvuoroista ja kommentteista. Arvioinnin tukena käytettiin saatavilla olevia tilasto-, kartta- ym. kirjallista aineistoa. Arvioinnin aikana huomioitiin myös arviointityön muiden osa-alueiden vaikutusselvitysten tulokset.

Luonnon virkistyskäyttö on etupäässä marjastusta, metsästystä ja luonnontilaisessa tai sen kaltaisessa luonnossa liikkumista ja nauttimista luonnon rauhasta. Näihin turvetuotannolla on kohtalaisia vaikutuksia mm. luonnontilan muutos tuotantoalueeksi, melu, pöly ja lintujen pyyntialueiden supistuminen ja marjojen keruualueiden häviäminen. Luonnon virkistyskäytön saavutettavuus heikentyy ja vaikutukset kohdistuvat paikkakuntalaisten lisäksi loma-asukkaisiin.

Yhteysviranomaisen katsoo, että YVA-selostuksessa sosiaaliset vaikutukset on tunnistettu riittävällä tavalla.

Elinkeinoelämä ja talous

Arviointiselostuksessa lähtötietoina on Lapin liiton kokoamasta aineistosta saatu Sallan kunnan työpaikkojen jakaantuminen eri sektoreille. Turvetuotannon suora ja välillinen työllistävyys toimialoittain on arvioitu Electrowatt Ekonon (2004) tekemän selvityksen perusteella. Turvetuotannosta muodostuvien työpaikkojen vaikutusta alueen elinkeinoelämään on arvioitu työpaikkojen määrän lisääntymisenä, mutta on myös

pyrityt arvioimaan alueen turvetuotannon vaikutus muihin alueen elinkeinoihin.

Hankkeella ei arvioida olevan negatiivisia vaikutuksia paikalliseen elinkeinoelämään. Kuntatasolla työpaikat lisäävät työllisyyttä ja samalla myös alueen ostovoima kasvaa.

Yhteysviranomaisen katsoo, että arviointiselostuksessa on riittävällä tavalla selvitetty hankkeen vaikutuksia alueen elinkeinoelämään ja talouteen.

Porotalous

Majava-aavan turvetuotantoalue tulisi sijoittumaan Sallan paliskunnan vasoma- ja kesälaidunalueelle. Merkittävä määrä (jopa tuhansia) poroja vasoo, laiduntaa tai kulkee alueen kautta. Majava-aavan eteläpuolelle noin 1,5 km:n etäisyydelle sijoittuu Sukulan erotusaita. Suunnitellun turvetuotantoalueen vieressä länsipuolella on paliskunnan osakkaan talvitarha-alue. Porot päästetään tarhasta vasomaan ja kesälaitumille juuri alueelle, johon turvetuotantoa on suunniteltu.

Turvetuotannon myötä suon ravintoresurssit menetetään. Kesälaitumista poistuu noin 230 ha. Varsinaista vasomista turvetuotanto ei häiritse, sillä vasominen tapahtuu lumien sulamisen aikaan. Turvetuotantoalueella ei ole vaatimille ravintoa, joten todennäköisesti vasominen siirtyy muualle. Turvetuotannosta aiheutuu poronhoidolle ylimääräistä työtä mm. laidunkierron muuttumisen seurauksena, porojen hakeutumisenä rakkäaikana tuotantoalueelle, erotusaidan käytön vaikeutumisenä, jne. Turvekuljetukset voivat lisätä porokolareiden määrää. Majava-aavan läheisyydessä olevan erotusaidan käyttöön ei todennäköisesti ole vaikutusta. Majava-aavan läheisyydessä olevan talvitarhan käyttö vaikeutuu.

Toimiva yhteydenpitojärjestelmä hankkeesta vastaavan, turveurakoitsijoiden sekä poronhoitajien ja paliskunnan välillä on tärkeää.

Vaikutuksia porotalouteen voidaan vähentää, jos alueen jälkikäyttömuoto on sellainen, mikä mahdollistaa porotalouden harjoittamisen

Yhteysviranomaisen mielestä, mikäli hanke etenee ympäristölupavaiheeseen, tulee hankkeen jatkosuunnittelussa huomioida, mitä edellä Paliskuntain yhdistys ja Sallan paliskunta ovat lausunnoissaan YVA-selostuksesta tuoneet esille. Yhteysviranomaisen mielestä on tärkeää keskustella paliskunnan kanssa, kuinka hankkeen haittavaikutuksia porotaloudelle voidaan minimoida. Mm. tulee pohtia, kuinka porojen pääsy turvetuotantoalueelle voidaan estää ja millainen on hyvä tuotantoalueen jälkikäyttömuoto porotalouden kannalta.

Yhteisvaikutukset muiden turvetuotantohankkeiden kanssa

Mikäli kaikki Vapo Oy:n Sallaan suunnittelemat turvetuotantohankkeet toteutuvat, merkittävimpiä yhteisvaikutuksia ovat liikennevaikutukset tie-

tyillä tieosuuksilla, vaikutukset Sallan paliskunnan poronhoitoon sekä vaikutukset työllisyyteen Sallan kunnan alueella. Yhteisvaikutuksia on arviointiselostuksessa käsitelty kunkin osa-alueen yhteydessä.

Yhteysviranomaisen katsoo, että arviointiselostuksessa on tarkasteltu riittävästi hankkeen yhteisvaikutuksia muiden turvetuotantohankkeiden kanssa.

Jälkikäytön vaikutukset

Jälkikäytön valintaan vaikuttavat monet tekijät mm. suopohjan ominaisuudet, ilmasto, sijainti, tukipolitiikka ja maanomistajien intressit. Majava-aavan jälkikäyttömuotoina tulevat kysymykseen esim. metsittäminen, viljely, ruokohelpin viljely tai kosteikon perustaminen. Alueen maaperän ominaisuuksien mukaan jälkikäyttömuoto voi vaihdella eri osien välillä.

Tuotantoalueen jälkikäyttömahdollisuuksia tullaan selvittämään toiminnan aikana ja lopullinen päätös jälkikäytöstä tehdään hyvissä ajoin ennen toiminnan päättymistä. Jälkikäyttövaihtoehdon valintaan tulevat vaikuttamaan esim. senhetkinen energia- ja maatalouspolitiikka.

Yhteysviranomaisen katsoo, että arviointiselostuksessa turvetuotantoalueen jälkikäytön vaikutukset on tarkasteltu monipuolisesti ja riittävällä tavalla. Eri jälkikäyttömuotojen vaikutuksia vedenlaatuun ja kuormitukseen on riittävästi selvitetty. Jälkikäyttömuodoista soveltuu ko. alueelle parhaiten lintujärvikäyttömuoto, koska lintujärvi on yksinkertainen toteuttaa ja vedenlaatuvaatimukset ovat pienemmät kuin esim. virkistyskäytössä ja kalankasvatuksessa. Selostuksen mukaan lintujärven läheisyyteen voidaan perustaa riistanhoitoalueita ja rantariistapeltoja, joten siitä on hyötyä metsästäjille.

Epävarmuustekijät

Selostuksen mukaan hankkeen ympäristövaikutusten arviointiin liittyy epävarmuustekijöitä niin käytettyihin lähtötietoihin kuin arvioinnissa käytettyihin menetelmiin.

Kuormituslaskenta ja vesistövaikutukset perustuvat keskimääräisiin arvoihin. Pintavalutuskentän osalta kuormitusarvioinnissa käytetyn lähtöaineiston laajuus on huomattavasti suurempi kuin kemiallisen käsittelyn arvioinnissa. Myös alueen eliöstön herkkyys muutokseen ei ole suoraan verrannollinen esim. kuormitusmäärään. Mm. vesistövaikutukset riippuvat vesistön nykytilasta ja lajistosta.

Pintavalutuskentän toimivuudessa varsinkin talviaikana saattaa esiintyä ongelmia. Majava-aavan turvetuotantoalueella pintavalutuskenttä on pyritty suunnittelemaan ojittamattomalle ja luonnontilaiselle alueelle, jotta kenttä toimii suunnitellulla tavalla.

Turvetuotannon kuivatusvesien kemiallinen puhdistus on ollut pääasiassa sulanmaan aikainen puhdistuskeino, eikä ympärivuotisen kemiallisen kä-

sittelyn toimivuudesta ole paljoo tutkimustietoa.

Purkuvesistönä toimivalle Majavaojalle ja Kivihaaranjoelle ei ole tehty biologista näytteenottoa, jonka perusteella joen ekologista tilaa voitaisi arvioida. Tarvittavat selvitykset on toteutettu kesällä 2013.

Majavaojan ja Kivihaaranjoen kalaston nykytilan luotettava selvitys vaatisi sähkökoekalastuksia hankealueen vaikutusalueella.

Jokihelmisimpukan esiintymistä vaikutusalueella ei ole maastonselvityksin perustuvaa tietoa. Kuten selostuksessa todetaan, vedenlaadullista estettä raakun esiintymiselle Majava-aavan alapuolisilla jokialueilla ei ole, eikä jokihelmisimpukan puuttumisesta alueella ole varmuutta. Siksi potentiaaliset esiintymisaluet ja –habitaatit tulee inventoida.

Yhteysviranomaisen katsoo, että merkittävimmät epävarmuustekijät on tunnistettu ja huomioitu arvioinnissa. Ympäristölupavaiheessa tulee hakemusasiakirjoihin lisätä selvitys Majavaojan ja Kivihaaranjoen ekologisesta tilasta.

Vaihtoehtojen vertailu ja toteuttamiskelpoisuus

Arviointiselostuksen mukaan hankkeessa on tarkasteltu toteuttamatta jättämisen (VE0) ohella kahta eri vaihtoehtoa, joissa vesienkäsittelymenetelmänä on joko ympärivuotinen pintavalutus (VE1) tai ympärivuotinen kemikalointi (VE2). Hankkeen toteuttamiskelpoisuutta on arviointiselostuksessa tarkasteltu luonnon ja ympäristön sekä yhteiskunnan näkökulmasta.

Arviointiselostuksen mukaan vaihtoehtojen 1 ja 2 vaikutukset eivät eroa merkittävästi toisistaan. Laskennalliseen arvioon perustuen vaihtoehdon 1 alapuoliseen vesistöön kohdistuva kiintoainekuormitus olisi vaihtoehtoa 2 pienempi. Vaihtoehdon 2 kemiallisen puhdistuksen toimivuudesta Pohjois-Suomessa ei ole käytännön kokemusta.

Arviointiselostuksen mukaan, mikäli alue otetaan turvetuotantoon, olisi vaihtoehto 1 vesiensuojelun kannalta parempi kuin vaihtoehto 2.

Yhteysviranomaisen pitää ympäristönäkökulmasta tarkasteltuna toteutusvaihtoehtojen valintaa ja vertailua oikeasuuntaisena.

Yhteysviranomaisen toteaa, että arviointiin liittyvien, aiemmin lausunnossa esille tulleiden puutteellisuuksien vuoksi joitakin asioita jää epävarmaksi, mutta arviointimenettely kokonaisuutena on riittävä, jotta voidaan tehdä johtopäätöksiä toteutus- ja nollavaihtoehtojen välillä.

Haitallisten vaikutusten ehkäisy ja lieventäminen

YVA-menettelyn keskeisenä tavoitteena on estää haitallisten ympäristövaikutusten syntymistä. Haitallisten vaikutusten estäminen on hankkeen

elinkaaren eri vaiheisiin liittyvää toimintaa, jolla estetään, vähennetään tai korjataan hankkeesta aiheutuvia riskejä ja haitallisia ympäristövaikutuksia.

Arviointiselostuksessa on tarkasteltu vesistövaikutusten vähentämiskeinoja, liikenneturvallisuuden lisäämismahdollisuuksia, melu- ja pölyhaittojen vähentämistä asutukselle, turpeen polton aiheuttamien päästöjen pienentämistä ja turvekuljetusten aiheuttamien ilmastovaikutusten vähentämistä. Tekemällä yhteistyötä alueen poronhoitajien kanssa voidaan vähentää merkittävästi poronhoidolle aiheutuvia haittoja mm. tuotantoalueen suunnittelussa.

Yhteysviranomaisen katsoo, että arviointiselostuksessa on tarkasteltu riittävällä tavalla haitallisten vaikutusten ehkäisyä ja haittojen vähentämistä.

Riskit ja niiden hallinta

Arviointiselostuksessa on riskeinä tarkasteltu tulipalot, rankkasateet ja mahdolliset polttoaine- ja öljyvuodot sekä esitetty menetelmät niiden hallintaan. Ympäristö- ja paloviranomaiset tekevät harkintansa mukaan työmaalla tarkastuksia. Turvetuotantotoiminnalle otetaan hakijan toimesta ympäristövahinkovakuutus.

Yhteysviranomaisen katsoo, että arviointiselostuksessa riskit ja niiden hallinta on riittävällä tavalla tarkasteltu.

Seuranta

Arviointiselostuksessa todetaan, että hankkeesta aiheutuvien päästöjen seurannasta tulee päättämään Pohjois-Suomen aluehallintovirasto ympäristölupahakemuksen käsittelyn yhteydessä.

Arviointiselostuksessa on esitetty ehdotus hankkeen vesistövaikutusten tarkkailuohjelmaksi. Tarkkailun avulla selvitetään:

- tuotannosta ja sen eri vaiheista aiheutuvien päästöjen määrää ja laatua
- seurataan kuivatus- ja valumavesien vaikutuksia purkuvesistön fysikaalis-kemialliseen laatuun ja rehevyystasoon
- tutkitaan kuivatusvesien vaikutuksia purkuvesistön kalastoon ja kalastukseen

Vertailutietona käytetään hankealueiden arvioiduilla vaikutusalueilla vallitsevaa nykytilaa. Toiminnan käynnistyessä vertailunäytteitä kerätään sekä kuivatusvesien johtamiskohdan yläpuolisilta osilta purkuvesiä.

Yhteysviranomaisen toteaa, että YVA-selostuksessa esitetty seurantaohjelma koskee lähinnä vain vesistövaikutuksia. YVA-asetuksen 10 §:n mukainen ehdotus seurantaohjelmasta tarkoittaa laajempaa seurantaa kuin mitä lupakäsittelyssä määrätty käyttö-, päästö- ja vaikutustarkkailut. Arviointiselostuksessa olisi ollut syytä esittää, kuinka seurantaa voitaisiin järjestää myös mm. hankkeen luontovaikutuksiin, linnustoon, porotalouteen ja ihmisten hyvinvointiin.

Osallistuminen

Arviointiselostuksessa on esitetty arviointimenetelmän vaiheet mukaan lukien osallistumisen järjestäminen. YVA-menettelyyn sisältyy yhteysviranomaisen järjestämä lausunto- ja kuulemismenettely sekä erillinen yleisötilaisuus arviointiohjelma- ja arviointiselostusvaiheessa. Yleisötilaisuuksiin osallistui noin 15-25 henkilöä hankkeesta vastaavan ja viranomaisten edustajat mukaan lukien.

Sekä Majava- että Poroaavan YVA-menettelyjä varten perustettiin yhteinen seurantaryhmä, johon kutsuttiin paikallisia ja alueellisia etupiirejä. Seurantaryhmä kokoontui kaksi kertaa arviointiselostuksen laadinnan aikana.

Yhteysviranomainen katsoo, että osallistumismahdollisuudet on järjestetty riittävällä tavalla.

Raportointi

Arviointiselostus on selkeä ja hyvin jäsenelty. Teksti on hyvää yleiskielistä ja tekstiä on havainnollistettu värillisin karttapiirroksin ja kaavioin. Selvitykset on koottu liitteiksi selostukseen.

Arviointiselostuksen alussa oleva tiivistelmä on laadittu asianmukaisesti helposti ymmärrettäväksi selvitykseksi vaihtoehdoista ja eri vaikutuksista.

Raportointi on loogisesti etenevää ja helposti luettavaa. Vaihtoehdot on esitetty tasapuolisesti. Nykytilan kuvaus ja vaikutusten arviointi on yhdistetty samaan lukuun, joka vähentää saman asian toistoa ja supistaa raporttia hyvin. Vaihtoehtojen vertailusta käy ilmi eri vaikutusten kokonaisuus ja lieventämiskeinot.

Yhteenveto ja johtopäätökset

Kokonaisuutena katsoen arviointiselostus täyttää ympäristövaikutusten arvioinnille asetetut vaatimukset. Arviointiselostuksessa on selvitetty YVA-asetuksen (713/2006) 9 §:ssä ja 10 §:ssä tarkoitetut tiedot. Arviointi on suoritettu siten, että vaihtoehtojen vertailu nollavaihtoehdon ja toteutusvaihtoehtojen välillä on mahdollista tehdä.

Hankkeen vaikutukset on selvitetty pääosin arviointiohjelman ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon pohjalta. Kuitenkaan aivan kaikkea yhteysviranomaisen arviointiohjelmasta antamassa lausunnossa esitettyjä arvioitavia tekijöitä ei ole selvitetty riittävän perusteellisesti tai vaaditulla tavalla. Havaitut puutteet ja lisäselvitystarpeet on esitetty ao. seikkaa koskevassa lausunnon kohdassa. Yhteysviranomainen pitää tarpeellisena, että mikäli hanke etenee lupavaiheeseen, tulee lupahakemuksessa

täydentää tai tarkentaa tietoja niiden puutteiden osalta, joita tässä lausunnossa ja muissa arviointiselostuksesta annetuissa lausunnoissa ja mielipiteissä on tuotu esiin.

Yhteysviranomaisen käsityksen mukaan ympäristölupahakemuksessa tulee erityisesti seuraaviin asioihin saada tarkennuksia ja selvityksiä:

- esitettävä yksityiskohtainen hankesuunnitelma mukaan lukien suunnitelma vesiensuojelurakenteista suunnitelmapiirroksineen ja mitoitustietoineen (mm. pintavalutuskenttä)
- vuonna 2013 toteutettujen biologisten selvitysten tulokset (biologisten selvitysten tuloksia ei vielä YVA-selostusta laadittaessa ollut saatavilla) tulee käsitellä ympäristölupahakemuksessa
- inventoitava jokihelmisimpukan potentiaaliset esiintymisalueet ja -habitaatit
- pohdittava yhdessä paliskunnan kanssa, kuinka hankkeen haittavaikutuksia porotaloudelle voidaan minimoida hankkeen eri vaiheissa
- esitettävä, kuinka seuranta voitaisiin järjestää normaalin käyttö-, päästö- ja vaikutustarkkailun lisäksi mm. hankkeen luontovaikutuksiin, linnustoon, porotalouteen ja ihmisten hyvinvointiin

LAUSUNNON NÄHTÄVILLÄOLO

Arviointiselostuksesta annetut alkuperäiset lausunnot ja mielipiteet säilytetään Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa. Kopiot lausunnoista ja mielipiteistä on lähetetty sähköisesti hankkeesta vastaavalle. Yhteysviranomaisen lausunto lähetetään hankkeesta vastaavalle sekä tiedoksi lausuntopyyntöön saaneille. Lausunto pidetään nähtävillä ELY-keskuksessa, Sallan kunnassa sekä internetissä www.ymparisto.fi/majavaaavanturvetuotantoyva . Lisäksi lausuntoon voi tutustua Sallan kunnankirjastossa.

Lausunnon valmisteluun ovat Lapin ELY-keskuksessa osallistuneet ympäristövastaava Eira Järviluoma (liikenne ja infrastruktuuri –vastuualue), ylitarkastaja Jani Hiltunen (alueidenkäyttöyksikkö), ylitarkastaja Pekka Herva (luonnonsuojeluyksikkö), hydrogeologi Anu Rautiala (seuranta ja vesienhoitoyksikkö) ja vesibiologi Petri Liljaniemi, (seuranta ja vesienhoitoyksikkö).

Ympäristönsuojeluyksikön päällikkö Tiina Kämäräinen

Vanhempi insinööri

Reino Kurkela

Suoritemaksu **6 900 €**

Maksun määräytyminen Valtioneuvoston asetuksen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten maksullisista suoritteista (907/2012) mukaan vuonna 2013 vireille tulleista YVA-ohjelmista ja –selostuksista annettavista lausunnoista peritään tuntiperusteinen maksu. Hinta on 50 €/tunti.

Liite Maksua koskeva muutoksenhaku hankkeesta vastaavalle

Tiedoksi

Ympäristöministeriö
Maa- ja metsätalousministeriö
Työ- ja elinkeinoministeriö
Suomen ympäristökeskus
Ramboll Finland Oy
Lausuntopyynnön saaneet

rk/hk